

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак,
преподавател в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“-Пловдив,

на

дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”
по професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,
докторска програма „Музикознание и музикално изкуство”
към катедра „Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство”
при факултет „Музикална педагогика”
на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев” – Пловдив

на тема:

***„Връзката на бибоп идиома и скат импровизацията
в музикалния език на джаз вокалистите”***

с автор **Марина Иванова Господинова**

Научен ръководител - **проф. д-р Борислав Ясенов**

Със заповед № РД-27-001/04.01.2024 г. на Ректора на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“-Пловдив, съм определена за член на научно жури, и за подготовка на рецензия по установения от закона и другите нормативни актове ред, за докторската работа на ас. Марина Иванова Господинова, докторант в катедра Класическо и поп и джаз изпълнителско изкуство, с научен ръководител проф. д-р Борислав Ясенов, на тема *„Връзката на бибоп идиома и скат импровизацията в музикалния език на джаз вокалистите”*.

Кратко биографично представяне на докторантката:

Марина Господинова завършва бакалавърска степен по Поп и джаз пеене във вокалния факултет на НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София, през 1996. Същата година печели 2-ра награда за млад изпълнител на международния фестивал „Златният Орфей”. Магистърската си степен получава през 2015, отново от НМА „Проф. Панчо Владигеров“, София, в Теоретико-композиторски и диригентски факултет, със специалност *Педагогика на обучението по музика*. Дипломната ѝ работа е на тема *„Боса нова-бразилската вълна в джаза”*, защитена отлично.

2005 е годината в която като участник в пролетния и летен майсторски клас на Вики Алмазиду и Милчо Левиев, организиран от НБУ, София, Марина има възможност да черпи от знанията и енергията на тези две големи имена. Вики Алмазиду казва за нея „Тя пее с лекотата, с която диша, и според мен е едно от забележителните имена на днешната българска джазова сцена“. С този забележителен атестат, през 2010 Марина Господинова започва работа като вокален педагог по Поп и джаз пеене, в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив.

Като една от най-популярните джазови изпълнителки в България, ас. Господинова успешно съчетава концертната си дейност с работата като вокален педагог по поп и джаз пеене. Тя работи с най-изявените джазови музиканти на България, партнира в множество формации. Ще открие по-важните сътрудничества, които докторант Господинова е отбелязала в биографията си:

През 2014 г., е специален гост в европейското турне на номинирания за „Грами“ виртуозен басист Хуан Гарсия – Херерос (Колумбия). Чест гост е в образователния проект на тромпетиста Венцислав Благоев – „Джаз за деца“. Гост е в студийните албуми на „Васил Петров пее Гершуин“ (2000 г.)

Ръководител е на множество проекти, сред които: „Златните години на джаза“, „JAZZ ‘n’ GROOVE TALES“, „CELEBRATING BILLIE HOLLIDAY“, „BOSSA NOVA – NOVA BOSSA“ и други. Особена популярност ѝ носи участието в проекта „Джазът пее на български“ (Jazz & Poetry). Там, заедно с пианиста и диригент на биг бенда на БНР Антони Дончев, Венцислав Благоев и поетесата Мария Донева представят някои от най-красивите джазови стандарти с оригинални текстове на български език.

През 2020 г., издава първата си авторска песен „Без“, а в началото на 2021 г. песента „Юли“. И двете песни са по стихове на Мария Донева. Тандемът – Марина и Мария, поставят началото на създаването на оригинални български текстове за класически композиции, една трайна тенденция в българския джаз, която вече е ярко изразена в репертоара на водещите ни джазови вокалисти.

Асистент Марина Господинова осъществява и редица записи за БНТ и БНР.

Докторант в АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, от 2019г.

Научни публикации свързани с темата на докторската дисертация

- „Стилът бибоп – възплъщението на класическата модерност в джаза“ – Годишник АМТИИ – 2020 г., с. 65-76
- „Обща характеристика на скат пеенето в джаза“ – Трета международна научна конференция Наука, образование и иновации в областта на изкуството, Пловдив, 2021 г., АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, с. 199-206, том.1

Съдържание на дисертационния труд

Трудът е обсъден и предложен за публична защита на катедрено заседание на 06.12. 2023г. Състои се от 180 страници. Изложението е оформено в увод, четири глави, заключение, справка за приносния характер, публикации по темата, приложения, библиография включваща 20 източника на кирилица, 36 на латиница и 12 интернет източника, 141 броя нотни примери, 6 снимки и 2 таблици.

Актуалността на темата е безспорна. **Познаването на проблематиката** е видно от цялостното изследване. Използваният изследователския инструментариум е сравнителен, аналитико - хронологичен и теоретичен анализ на базата на емпиричния опит на докторантката.

Уводът е добре подреден и систематизиран. Коментирана е актуалността на изследването, изведена е основната цел на дисертацията. Изследването е фокусирано върху навлизането на това ново изразно средство, *„наречено „скат“, което се превръща във важен елемент на изява, ... и предизвикателство за импровизиращите певци в бибоп идиома“* (с.6). Стремехът е не само да се намери връзката между бибоп идиома и скат импровизацията в музикалния език на джаз вокалистите, но и да се систематизират стъпките в учебния процес на съвременните певци, *„което би трябвало да им помогне да придобият уменията на импровизиращи музиканти в бибоп идиома“*.(нак там) **Обект** на изследването е връзката между бибоп идиома и скат импровизацията. **Предмет** на дисертацията е примерната методика за усвояване езика на бибоба и включването му във вокалния език на скат импровизатора. Като формулира целта на изследването ас. Господинова си поставя следните задачи:

- Теоретично разглеждане на градивните елементи на бибоп импровизацията и респективно – скат импровизацията.
- Запознаване с фразите, изреченията и формите, характерни за тази музика.
- Анализиране на сола на изтъкнати представители на бибоба и изграждане на процес за инкорпориране на този материал в собствените изразни възможности.
- Да се намери възможното приложение на скат пеенето в образователния процес във висшите учебни заведения по музика, чрез изграждане на примерна методика по скат импровизация.

Историческият анализ на процеса на възникване на джаза до появата на модерния джаз е във фокуса на **първа глава** от дисертацията. Господинова прави кратък преглед на основните течения в джаза, предшествващи бибоба, (Рагтайм, Ню Орлиънс - Новоорлеански стил, Диксиленд, Ерата на джаза (1920 – 1930), Епохата на Суинга, Бибоп и модерен джаз) представя основните изпълнители (Нат „Кинг“ Коул, Франк Синатра, Били Холидей, Ела Фицджералд, Сара Вон) и видовете вокални импровизации, дефинира понятията скат и вокализ като основни изразни средства.

Втора глава е наречена *Основи на вокално-постановъчната работа в съвременната музика*, като тук акцентът е поставен върху основните стъпки за познаване и овладяване на гласовия апарат: (Органи доставящи материята (дихателна система) устройство на гласовия апарат, певческо дишане, фази и видове певческо

дишане , позиция на тялото при пеене. Органи, произвеждащи гласа (вibratorна система) – ларинкс и гласни гънки, устройство, условия за произвеждане на началния ларинксов звук, положение на ларинкса при фонация, начало на гласопроизвеждането, атака на тона, видове атаки. Органи преработващи основния ларинксов звук. Резонаторна система на човешкия глас, артикулация и дикция. Тази част от труда лично мен, като преподавател, ангажиран с методиката на преподаването на пеенето ме вълнува особено. Ас. Марина Господинова е един от малкото докторанти, третиращи материята по този изключително академичен начин. Разгледани са разликите в механизма на звукоизвличане при класическите и извън класически стилове. В заключение Господинова коректно прави следния извод, който аз напълно споделям: *за да може певецът свободно да изпълнява импровизационните си идеи, добрата вокална техника и познанието как работи гласовият инструмент, са от съществено значение.* Тук, както и в целия труд личи завидната компетентност и ерудиция на Марина Господинова, задълбоченото ѝ отношение към разглежданата тематика. Докторантката притежава експертно и детайлно познание на изследвания проблем, успява да сподели аналитично различни (чужди) научни приноси и да създаде собствени хипотези.

Третата глава, озаглавена „*Бибоп идиома – характеристика, представители, анализи*“ е съществена за изследването. В анализите, които Господинова прави е изяснена мелодическата, хармоническата и ритмическата характеристика на бибопа. Представени са четири типа импровизация в джаза- мелодична парафраза, хармонично обрисуване, мотивно развитие и модалност. Тази глава е с определен приносен характер. Направен е анализ на соло на Чарли Паркър върху неговата композиция „Confirmation“, анализирани са скат сола на Ела Фицджералд и Сара Вон. Разгледана е вокалната импровизация в контекста на бибопа и практикуващите я, както и избора на срички. *„Когато певецът е начинаещ, за него е труден изборът, какви срички да подбере, затова в практиката си на педагог, давам етюди с разписани комбинации от срички, които са база върху която на по-късен етап бъдещия импровизатор може да се опре, преди да разработи и надгради свой скат език“*, заключава докторант Господинова. (с. 34)

Направеното теоретично класифициране и анализ на избрани примери от историята на джаза в тази глава е предпоставка за изследване на основите на методическите принципи, разгледани в **четвърта глава** на дисертацията, наречена: *„Възможно приложение на скат пеенето в образователния процес във висшите учебни заведения по музика. Примерна методика по скат импровизация.“* Тази част третира възможното приложение на скат пеенето в учебния процес. Господинова извежда постулата, че *„импровизацията е свободно използваем набор от различни изразни средства в контекста на дадена музикална традиция, даващ свободата на изпълнителя, свързана с вземането на решение, какво следва във всеки момент на конструкцията на импровизираното произведение по време на изпълнението.“* (с. 37) Предложената методика по скат импровизация включва:

- техническо усъвършенстване на гласа, чрез набор от арпежи, скали, модели.
- усвояване на интервали, гами, стари ладове, вътрешни скали на хармоничен и мелодичен минор и мажор, и връзката им с акордите.

- усвояване и разбиране на ритъм, пулс, метрика, такт и темпо.
- разликата между диатонична и тонална хармония, функционалност и тонален център, чрез упражнение на пиано.
- музикален репертоар.
- усвояване на зададени музикални интерпретации, знакови сола и етюди, насочени към специфични проблеми на езика на бибоба.
- вариативност при поднасяне на тематичния материал чрез манипулиране на текст, ритъм и мелодия.

Приноси и значимост на научната разработка и на публикациите по темата
Докторантката е формулирала следните приносни моменти в своето изследване:

1. Историческо проследяване на процесите довели до появата на модерния джаз (Бибоп).
2. Разгледани са основни представители на вокалния джаз, както и видовете вокална импровизация. Дефинирани са понятията скат и вокализ, в контекста на вокалната джазова импровизация, като основни изразни средства.
3. Разгледани са стъпките за познаване и овладяване на гласовия инструмент, както и разликите в механизма на звукоизвличане на класическите и извън класически стилове.
4. Направени са анализи на сола на Чарли Паркър, Ела Фицджералд и Сара Вон.
5. Направен е опит, за цялостно и систематизирано методическо ръководство на български език, както и за изучаване на вокалната импровизация посредством скат прийома.
6. Изследването има теоретическа и практическа приложимост като методическо ръководство, както за певци, така и за инструменталисти и преподаватели.

Авторефератът, с обем от 50 стр. е изграден в съответствие с академичните изисквания, като отразява коректно и точно структурата и синтезираното съдържание на дисертационния труд, както и неговия приносен характер.

Поздравявам докторант ас. Марина Господинова и нейния научен ръководител проф. д-р Борислав Ясенов, за стойностната и изключително прецизна работа, като препоръчвам трудът да бъде издаден. Давам своята **висока оценка** за изследването и **предлагам на уважаемото научно жури да присъди на докторант Марина Господинова образователната и научна степен "ДОКТОР"** в професионално направление "8.3 Музикално и танцово изкуство".

Март, 2024г.

проф. д-р Тони Шекерджиева-Новак